

“Namazla Yatıp Namazla Kalkmak” ve İmanla Bağlantısı - 2

Prof. Dr.-Ing. Şenel ERGİN

Dizinin ilk yazısını (“Annemin Ardından Öğrendiklerim” başlıklı yazımı) hatırlarsanız, canımı toprağa yerleştirdikten sonra ilk duyumsadığım şey, dünya ile iletişimi yitirmiş olduğumdu. Öte yandan insanın yaşama bağlantısını yitirmenin, ne düşünüp ne söyleyeceğini bilememesinin, oluk oluk akan gözyaşları içinde dilsiz – sessiz kalakalmasının nasıl bir hâl durumu olduğunu ve varlığı nasıl un ufak ettiğini yaşamak çok öğretici olmuştu.. Elbette izleyen aylar ve yıllar içinde..

O hâl durumunun içinde yaşarken.. yaşadıklarımı sadece kavramaya çabalıyordum. Bana neyin çarptığını.. annemin nereye gittiğini.. dahası ona ulaşmak zorunda olduğumu ve ona nasıl ulaşabileceğimi düşünmeye çabalıyordum; anneme ulaşamamak, ona ulaşmayı düşünmemek kendisi yaşarken yapabildiğim bir şey değildi. Çünkü bu güçsüz yıllarında anneme karşı duyumsadığım merhamet duygusu, kişisel varlığına karşı duyumsadığım saygı ve sevgi kadar güçlüydü. Annem bu dünyada bensiz yaşayamazdı ve ben her koşulda onun yanında olmuştum.

Oysa Allah bana çarparak bir andan ötekine kendimi / kendi varlığım üzerindeki egemenlik duygumu, “dokunulamaz oluşumu” benden almıştı.. Dünya ile kendi anladığım ve kurduğum anlamda iletişimi yitirmiştim. Kendiliğim üzerindeki egemenlik, dünya ile kurduğum iletişim ve bu iletişimin niteliği üzerinden seyrediyordu ve ben bu işte mahirdim. Ve annemi toprağa yerleştirmenin ardından duyumsadığım, yetmiş yıldır hiç tanışmadığım, kendim için söz konusu bile edilemeyecek bir hâl durumuydu. Bu durumun içine aniden düşmüştüm ve yeni neşet eden bu “**hiçlik duygusu**”nu¹ yaşamak ve başa çıkmak zorundaydım. Ve yanımda yöremde ne hâlde olduğumu anlayabilen biri yoktu.. Sadece annemi yitirdiğim için üzüldüğümü düşünüyorlardı.. Oysa yitirdiğim değerler birden fazlaydı ve çok katmanlıydı. Ve tek başıyaydım; annemin cansız bedenini yerine / toprağa yerleştirdiğim günden başlamak üzere tek başına ve yalnızdım.

Aslında kendim için tek başına olma durumu çocukluğumdan bu yana her zaman için tercih ettiğim ve özenle koruduğum bir değer olmuştur; nedeni de çok nettir; ”anlaşılamayan” olduğunuz anda tek başına ve yalnız kalırsınız ve bu size yardım elini uzatabilecek kimse de yok demektir. Kendiliğinden gelmeyen yardımı bulmak / almak için gereksiz zaman tüketimi de genelde muhatapların birbirine karşılıklı olarak sıkıntı yaratması anlamına gelir.

¹ Ağır ağır seyreden ve benliğe yerleşen bu duygu ile başa çıkmak kolay olmuyor;

kişi varlığının bildiğimiz tüm boyutlarını etkiliyor.

Kendinde değerli olma duygusunu yitiren biri için bu dünyada değerli ne olabilir ve kim kalır ki..

Dilerim, bu durum duygu olmaktan çıkar ve zihni kavramadan daha derinlemesine kalbî idrake evrilir ve Allah’ım bunu yaşamayı bana nasip eder.

Dilerim ve umarım ki, yaşamaktan ve çalışmaktan yine eskisi gibi, zevk almaya başlarım. ş.e.

Bu durumda olan kişi ne yapar.. hüznünden kaçamaz, geri döndüremez, olanla uzlaşamaz, kabul etmekten öte yapılabilecek bir şey yoktur ve bu çok ağır gelir.

Sesin yükselmesi çare olmaz ama kalpteki hüznün de hareketsiz kalmaz, köpüre köpüre akar, gözlerden dışarı taşan sellere dönüşür.

O anları yaşarken bedenimin olan bitene dayanabilmesi için susuz kalmaktan kendimi korumam gerektiği fikrinin belirlediğini hatırlıyorum.

Elimde su bardağı yudum yudum su içiyor ve sürekli ağlıyordum. Günler, haftalar, aylar sürdü. Gözyaşlarının akış hızı değişmedi.. ben de su içmeyi sürdürdüm.

Bunu düşünerek yapmadım, bana bunu yaptıran koruyucularımdı, Gayp Âlemi'nde bulunan ve emanet verilen varlığı koruyanlardı.

Ashında Allah'ın bir kulunu yere çarparken, koruyup kollamasıydı.

Sürekli yudum yudum su içerek ve gözyaşları halinde oluk oluk su akıtarak günleri yaşarken, kendimi dünyanın seslerine açmış, çıkan her sesi dinlemeye başlamıştım.

Özünde yaptığım şey..

varlığımın kendi sesine denk olan sesi aramak bulmaktı..

Yani okuyordum..

Deliler gibi okuyor, okuyarak daha ne okumam gerektiğini öğreniyordum..

Felsefe ve sosyoloji kapsamında akademik makale düzeyinde okuyucu olarak çok da yabancı kalmadığım İlâhiyat Alanı'nda bu kez,

“Allah ile Kulu ve Peygamberi Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)” üzerine,

“dinin ibadet boyutu” gibi konular üzerine

yazılanları okumaktaydım.

Muradım “Öteki Dünya” ile iletişim kurabilme becerisine ulaşmaktı.

Akademik yazıların dışında uygun anahtar sözcüklerle internet'e girdiğinizde konuyla ilgili **blog ve sitelerde** öncelikle din olgusunun ibadet boyutunu anlatan yazılarla karşılaşabilirsiniz.

Namaz kılınması gerektiği önce söylenendir ve

her yazan bunu kendi meşrebine ve bilme ve kavrama becerisine göre anlatır.

Elbette bu arada **internet'in bir çöplük olduğunu** ve

her gün bu çöplüğe tonlarca işe yaramaz, akılları yanlış yönlendirmek amacıyla planlı programlı üretilen sözde bilgilerin de döküldüğünü hiç unutmadan,

okuyabilmek ve yararlanmak zorundayız.

Namazın kılınması gerektiğini tehditkâr edalarla anlatan yazılar da özden çok biçimle ilgilenmektedir.

Öncesinde, sırasında ve sonrasında ne durumda olup neler yapılması gerektiği uzun uzun anlatılmaktadır. Büyük camilerin çevresinde kurulan kitap tezgâhlarında satılan, namazı anlatan kitapların tavrı da aynıdır. Döne döne tekrarlarla aynı şeyler anlatılır.

Önemli görülen şeyler, nasıl abdest alınacağı, vakit namazının çeşidine göre nasıl kılınacağı ve namaza duranın görünüşte nasıl bir hâl durumu sergilemesi gerektiği gibi bilgilendirmelerdir.

Sanki podyuma çıkan oyuncuya, namaz rolü belletilmektedir..

Oysa namaz cüz'î ruhun ait olduğu küllî ruhla karşılaşmasıdır,
O'nun huzuruna çıkıştır, kalbin sahibiyle buluşmasıdır.

Böyle anlarda ne ruh ne de beynin bir fonksiyonu olan - araç olan akıl biçimle ilgilenir.
Çünkü kalp beyne böyle bir emir vermez..

**Kalp için önemli olan murat edilen buluşmadır;
bu buluşmaya erme niyeti ve çabasıdır.**

Önemli olan ufuktaki menzildir, gayretlerin sürekliliğidir.

Benim algılamama göre, bizlere internet ya da niteliksiz basılı yayınlarla kolay ulaşan bilgilendirmeler üzerinden anlatılan şey:

öncelikle namazın kılınması ve

namaz sırasında da ciddi durmamız gerektiği bilgisidir.

Ciddi olamıyorsak, yazılanlara göre, ciddi görünümlü olmak, uygun olacaktır.

Anlatılmak istenen şey tam ifadesiyle **“hüzünlü bir yüz”** görünümüdür.

Ruh / kalp, durumu tam idrâk edemiyor, hissedemiyorsa,

beden biçimsel tavır alışıyla görünümde dengeyi sağlamalıdır..

Din eğitimi - öğretimi almamış insanların **ham ahlâk** oldukları varsayımı sonucu..
onlar önce korkutularak disiplin altına alınırlar.. sonra da böyle eğitilirler.

Küllî Ruh'un kalp üzerinden cüz'î Ruh'la nasıl bağlantılı olduğu bilinmez-hissedilemezse..

İslâm Fıtratı “gerçeğinden”..

olgu olarak bilinmesini bırakalım.. kavram olarak bile habersiz yaşanır..

ve de insan kendini kültüre alınarak üretilmiş ve satış tezgâhı için parlatılmış **ELMA** yerine koyarsa..

Böyle anlamsız sözleri “bilgi” niyetine yazabilir.

Ayrıca, “din eğitimi – öğretimi”nden anladıkları da, “ibadet eylemidir”.

Kaldı ki.. Sahne Sanatları - oyunculuk öğretiminde öğrenciye yüz kaslarıyla isteğe göre oynama becerisi öğretilir; sahne alan oyuncu, **yüz kaslarıyla “oynayarak”** ulaştığı, hüzünlü – sevinçli – kederli – kaygılı – öfkeli – endişeli – coşkulu – saygılı yüz görünümü eşliğinde kendi hissetmediği duyguyu, bizlere hissettirerek rolünü oynayabilir.

İnternet yazılarını nitelik ayıklaması yapmadan ardarda okuduğum sırada bile,

ki olan biteni kavrayabilmem ve sınırlandırabilmem için yayımlanan bilgilendirme kapsamının niteliğini ve hacmini bilmem gerekiyordu,

bu tarz ifadeleri okumak hoşuma gitmemişti.

Artık bu tür bilgilendirme amaçlı “fikir” beyanlarının,

iman olgusu ile olmayan ilintisini, deyim yerinde ise kel alâkasını, görebiliyorum.

İşte tam bu noktada ilgili yazılarda bol bol kullanılan yeni bir terimle, **“HUŞU”** sözcüğü ile tanışırız.

Özünde doğru ifadesiyle tanım, yayınlanan yazılarda da görebileceğiniz gibi,

“huşu ile ya da huşu içinde namaz kılmak”tır.

Ve bu niteliksel duruma ulaşmak ise..

Yaradan ve Rabb olan Allah ile ölmeden önce,
henüz Şahâdet Âlemi'nde yaşarken kurulması hedeflenen ruhsal buluşma olduğu için..
öyle biçim üzerinden kolayca başarılabilir bir iş de olamaz.

Kaldı ki, ruhun niteliksel durumunu oynananan role,

yani haricî bedensel görünümüne indirgemek,

küfr'ü nifak'a dönüştürmek anlamına gelir ki,

bu türden ikiyüzlü olmaların karşılığının da cehennem en alt katı olduğu ve

bu yerin münafıklar (riyakârlar) için sürekli ikâmet olarak kalacağı sık sık belirtilmektedir.

Yani konu, “el-hamdulillah Müslümanım” diyenlerdenseniz, bu kadar önemli..

Elbette değinilen nitelikteki yazıları yazanlar,

süreç içinde rol yapanın rolden çıkarak, murat edilen hâl durumunu

kendi gerçeklerine dönüştürebileceklerini varsayıyor olabilirler;

bunun gerçekleşme olasılığı nedir ve

ne kadar saf bir iman haline dönüşebilir..

Bilemem ve olumlu da bakamıyorum.

Ayrıca ilgili yazın tamamen bu tür düşünce bildirimlerimden oluşuyor da demiyorum.

Yayımladıkları üzerinde ciddi sorumluluk taşıyan kurum ve yazarlar var; okuyor ve yararlanıyorum.

Benim endişem, kendi yaşadıklarından kalkarak,

nasil yol alacağını bilemeyen ama arayan okuyucunun kolay ulaşabildiği yazıların

bolluğu ve yaygın olarak kapsayıcılığı ve de

niteliksiz – anlamsız düşünce bildirimleri olduğudur.

Bunu hem görsel hem de basılı medyada her gün yaşıyoruz.

Derdim budur; bunu anlaşılır hâle getirmeye çabalıyorum.

Şimdi bundan sonra konuyu kendi kavrama biçimime uygun bir dille anlatmak isterim.

Öncelikle “huşu” ne demektir..

Kelimenin kökenine bakıldığında², “Arapça $\chi\varsigma$ kökünden gelen $\chi\mu\varsigma\upsilon$ “خ شوع” sözcüğünün, “Arapça $\chi\alpha\varsigma a$ “خ شع” “tevazu ve saygı gösterdi” fiilinin masdarı olduğu bilgisine ulaşıyor.

Ek açıklama olarak da sözcüğe yüklenen,

“Yüce bir varlık karşısında duyulan korku ile karışık saygı” anlamının Türkçeye özgü olup 20. yüzyılın ikinci yarısında türetildiği yazılmış.

² <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/husu>, Erişim: 18.09.2018

Kasapoğlu, 2005,³ İnsanın Allah ve dinî değerlerle olan ilişkisini anlatan Kur'an kavramlarından biri olarak ele aldığı **huşû olgusunun** **“kökleri kalpte, yansımaları bedende olan dinî bir tecrübe”** olduğunu söylemektedir.

Huşû kavramının Kur'an'da geçtiği âyetleri irdelediği makalesinde, mü'minin yaşadığı dinî duyguya vurgu yapılır ve çalışmanın amacı da, huşû kavramıyla dile getirilmek istenen dinî duygunun batınî ve zahirî boyutlarını ortaya koymaktır.⁴

“Huşû, korku ve sevgi duygusu ile karışık bir saygı gösterme durumudur. Huşû halinde kişinin bedeni üzerinde bir sükûnet ortaya çıkar. İhtiyaç halinde huşû gösterip, ihtiyaçsızlık durumunda büyüklenmek huşû sayılmaz. Gerçek huşû ikiyüzlülükten değil, samimi bir imandan kaynaklanır. İmandan kaynaklanan huşû kalbin Allah'ı yüceltmesi, O'na karşı duyulan sevgi ve ürperti ile incelmesidir. İkiyüzlülükten gelen huşûnun kalple ilgisi yoktur, çünkü o, sadece davranışlarda yapay olarak ortaya çıkar.

Gerçek huşû Allah'ı anmaya ve âhireti her zaman hatırd tutmaya götürür.

Hakiki huşû halini tecrübe eden kişi, başkaları kendisini görse de görmese de, kalbinde huşûyu uyandıran duygu ve düşünceler taşır. Huşû halinde değilken de huşû halindeymiş gibi gözükmez.”

.. “Sûfî sistemlerde huşû, bireyin Yüce Allah'a boyun eğmesi, teslimiyet göstermesi, kalbin O'nun huzurunda alçak gönüllülük içerisinde bulunmasıdır. Huşû, ilâhî huzurda hazır bulunmayı, saygı içerisinde ruhsal boyun eğişi, Allah'ın yüceliğini kalpte hissetmeyi anlatır.

Huşû, mü'min kalbi için her zaman ihtiyaç duyulan sürekli bir korkudur.

³ Kasapoğlu, A., **Bir Dinî Tecrübe Olarak Ku'ran'da Huşû**, Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, yıl: 6 [2005], sayı: 15, ss. 177-190. [www.eskieserler.com/dosyalar/mpdf%20\(42\).pdf](http://www.eskieserler.com/dosyalar/mpdf%20(42).pdf), Erişim: 18.09.2018

⁴ Kasapoğlu, A., a.g.e.

“Huşû Kur'an'da itaat, teslimiyet ve tevazu ifade eden kavramlardandır. Bir anahtar kelime olarak huşû Kur'an'da sıradan bir tevazu olgusunu anlatmaz. Huşû, dinsel açıdan derinliği olan bir kavramdır. Araştırmamızda huşû kavramını konu alan âyetleri, üç başlık altında inceleyeceğiz. Önce namaz ibadeti sırasında ortaya konulması gereken huşûyu, ardından Kur'an yani onun içerdiği ilâhî öğretiler karşısında takınılması gereken huşûyu, son olarak huşû kavramının geniş anlamda kullanıldığı âyetleri inceleyeceğiz.” S.182

Altı çizilen ifadeler lütfen dikkat edin; ezberlenerek başkalarından aktarılan bilgi ile üretilmiş / içselleştirilmiş bilgi arasındaki fark, dilden dökülen sözcüklerle ortaya çıkar.

Bu yazıda, yazardan aktarılan, Huşû Olgusu ve bilgisi üzerine söylenen sözler doğrudur.. Ancak.. söylenenler üretilmiş ya da içsel bilgiye dönüşmüş bilgi midir.. Hayır. ş.e.

Aslında huşû, kalbî (içsel) bir oluşturu, tarif yapılarak değil, yaşanarak tam manasıyla öğrenilir.” s.181

Demek ki, huşû bir tavır değil, canın bir durum hâlidir.

Özetle, iman olgusu kavranmadan huşû olgusu kavranamaz.

İmanla Yaradan ve Rabb olan Allah’a bağlanamayan kişi, huşû içinde namaz kılmaması başaramaz, ne olduğunu (ne’liğini – soyut varlığını) kalben ve zihnen kavrayamaz.

Açıkça iman olgusunu anlatamayan bir ilâhiyatçı, huşû kavramını da, etrafında döner durur ama.. anlatamaz.

Huşû kavramı, birinci basamakta, içselleştirilmesi gereken bir “duygu bilgisi” olarak kalır.

Ve bu “duygu bilgisi”nin sürekli - ısrarla zahirî boyutunun anlatılmasının nedeni de budur.

Mushaf düzeninde 23. sırada **“el – Mü’minûn”** Sûre’si yer almaktadır. (s.341)

Sûre başlığının hemen altında âyetlere başlamadan önce,

“Abdullah b. Abbas’tan rivayet edilen bir hadiste

Hz. Peygamber (s.a.), bu âyetlerin inzâlini müteakip,

‘Bana on âyet indi ki, durumu bunlara uyan cennete gidecektir’

buyurdu ve bu sûrenin ilk on âyetini okudu”

bilgisi verilmiştir.

El – Mü’minûn Sûresi’nin ilk on âyetinin ilkinde:

23/1 – “Gerçekten müminler kurtuluşa ermiştir;” beyanından sonra ikinci ve dokuzuncu âyetleri namazı konu eder.

23/2 – “Onlar ki, namazlarında huşû içindedirler” ve

23/9 – “Ve onlar ki, namazlarına devam ederler.”

Özetle bu ilk on âyet, kısa ve net cümlelerle bir mü’minin karakteristik varlık özelliklerini bildirmekte ve

1. âyetiyle beyan ettiği “kurtuluşa ermiştir” müjdesinin ne anlama geldiğini de

10. ve 11. âyetlerinde açıklamaktadır.

23/10 – “İşte, asıl bunlar vâris olacaklardır;”

23/11 – “(Evet) Firdevs’e⁵ vâris olan bu kimseler, orada ebedî kalıcıdırlar.”

⁵ Firdevs Cenneti’nin, mertebeye yüksek olan Cennet tabakası olduğu ve (devamı bir sonraki sayfada)

**Kılınması istenen namaz (imanın ameli boyutu olan namaz) bu kadar önemlidir;
ancak namazı “eda ediyor” olmak yeterli görülmez,
bir âyet hükmü gücünde namazın “huşû” içinde kılınması istenir.**

**Çünkü Allah’a / İslâm’a iman olgusu ve nitelik durumu ile Huşû olgusu arasında doğrudan güçlü bir bağlantı vardır.
Allah’a İman, sahip olunması gereken öncelikli ve nitelikli hâl durumudur,
Huşû olgusu iman’ın izleyenidir.**

Allah’a iman nitelik bağlamında yeterli düzeye ulaşamazsa.. namazda huşû gerçekleşemez.
İmanı ikinci sıraya alarak, namazda huşûya ulaşma gayreti..
nafile bir uğraştır ve riya hâlini yaratabilir ki,
bu da İslâm’ın ne olduğu bilgisinden,
(İslâm’ın, kâinatın varlık alanında soyut-genelleyici = ne’liği bilgisinden)
uzaklaşıyoruz demektir.

**Huşû yapılması gereken değil,
içine düşülebilen – yaşanan psişik bir hâl durumudur;
ve namaz görünen yüzü ile kişinin iman durumunu anlatır.**

Ve biz dindar Müslümanlar önce bunu bilmek ve anlamak durumundayız.
Neden iman üzerinde ısrarla duruyor ve anlamaya ve anlatmaya ve yazmaya çabalıyorum..
Çünkü bu kalbimin bana çizdiği yol.. İç sesim..
Bu vahiy temeline oturan FITRAT’ın söylediği..
Öğrenerek ve yaşayarak bu sesi izliyorum.
Ve kendi yaşamadığım, tutum ve davranışım olmayan hiçbir şeyi de yazmıyorum.

İman ve namaz bağlamında söz henüz bitmedi.
Gelecek yazıyı ne zaman yazabilirim.. bilemiyorum..
Ama.. sözümün bitmediğini biliyorum..
Hem kendim hem de yazılarımı okuyan dostlarım için bu namaz konusunda biraz sabır dilerim..
Allah’a emanet olun.

Hız. Muhammed Mustafa’ya (s.a.v.) atfen “Allah’tan cennet istediğiniz vakit Firdevs’i isteyin.” dediği bilgisi verilmektedir. Fazlası için bknz:

Abdülhakim Sonkaya, Cennetin isimleri, <https://inzardergisi.com/cennetin-isimleri/> erişim:29.05.2021;
Zamanlar ve Mekânlar Arasında Üstünlük Farkı, <https://www.ismailaga.org.tr/zamanlar-ve-mekanlar-arasinda-ustunluk-farki> erişim:30.05.2021;

Firdevs-i a'lâ cennetin hangi mertebesidir?, <http://www.sorusorucevapbul.com/soru-cevap/ahiret/firdevs-cennetin-hangi-mertebesidir> erişim:12.06.2021;

Cennetin İsimleri ve Anlamları Nelerdir? <https://www.islamalimi.com/cennetin-isimleri/> erişim:29.05.2021.